CAPUT IV.

Continuatio historiae usque ad tempora novatae religionis.

§. 1.

Consuetudo, ut pluries uno die sacerdotes offerrent, continuabatur saeculo X, sicut legitur in Vita Udalrici a Marco Velsero edita cap. 15. apud Baronium ad annum 940. n. 4 et 6. de S. Mauritio. „ Missas autem tres, vel „ duas, aut unam secundum spatium temporis „ (in ecclesia monasterii Agaunensis) cantare „ quotidie non desiit, si infirmitas corporis, „ aut aliquod studium bonum ei non subtraxit. " Ne tamen missae trinum numerum excederent, sancitum est in legibus ab Edgaro Rege conditis apud Fleury hist. eccl. lib. 57. §. 29. „ Nullus „ sacerdos missam saepius in uno die, quam ter „ ad summum celebret. " Repetita quoque contra missas solitarias statuta habemus apud *Attonem Vercellensem* episcopum in capitulari cap. VII. (apud *Dacherium* Tom. VIII.) et *Ratherium Veronensem* in synodica ad presbyteros apud *Dacherium* Tom. II. pag. 261.

§. 2.

Attingo jam saeculum XI, in quo non tam quaestio habenda de existentia a) missae privatae, quam de abusibus, qui corrigendi. Fer-

rea profecto tempora, quae, vix crederem, omni sua stupiditate usa fuerunt, ut SS. missae sacrificium turpissime dehonestarent! Pugnavit contra illos, qui pluries uno die celebrabant Concilium seligenstadiense c. V, Alexander II in can. *sufficit* de consecrat. dist. 1. „Sufficit sacerdoti unam missam una die celebrare, quia Christus semel passus est et totum mundum redemit; et valde felix, qui unam digne celebrare potest. Qui vero pro pecunia aut adulatione praesumit, plures missas celebrare, non aestimo evadere damnationem. „ Honorius Augustod. ait „ semel in die debet missa ab uno „ sacerdote celebrari; sicut et Christus semel „ voluit immolari. " Damnavit dictum concilium can. 10. -- illorum abusum, qui missas pro divinatione adhiberi posse credebant.

a) Cluniacensis abbatiae consuetudines, quae circa annum 1070. conscriptae apud Dacherium Tom IV. pag 149. de illis aperte agunt. „ Si missam privatam (sacerdos) „ cantare voluerit, innuit converso cum signo crucis; „ quod est signum missae cantandae. . . . Sacerdos autem primo manus lavat et tergit, mittit hostiam „ cum cocleari super patenan etc. Inde missam inci- „ piens, totum cantum, qui ad eam pertinet, pro „ edicto patrum nostrorum magis indirectum, quam „ unquam audeat cantare. " Conf cap. XXX. p. 193, in quo discrimen sit inter corporalia et calices, qui ad missas majores aut privatas destinati. et cap. XXXV. pag 154. — Auctor est Udalricus nobilitate et sanctitate clarus. At non eo, quo collegit ipse tempore, illas consuetudi-

tudines primum conditas, ſed a multis retro temporibus uſu fuiſſe receptas, legenti pateſcit. conf. *Dacherius* in praef. ad Tomum IV. pag. 6. —

§. 3.

Praecipue autem ſaeculo XII, in quo, adnotante Mabillonio, ſtipendiorum uſus communior evaſit, novi exorti ſunt abuſus, qui epiſcoporum ſollicitudine damnabantur. Concilium londin. an. 1200. c. 2. denuo ſtatuit. „ Non li„ ceat presbytero bis in die celebrare, niſi ne„ ceſſitate urgente" et, ut avaritiam aut lucri cupidinem coerceat, can. 4. addit. „ Id adji„ ciamus ad ſacerdotum cupiditatem reſecan„ dam, ut miſſae non injungantur in poeniten„ tia his, qui non fuerint ſaberdotes." Concilium eboracenſe an. 1194. quaevis pacta circa pretium pro miſſae celebratione conſtituendum prohibet, „ ne ſacerdos aliquis pro celebra„ tione miſſarum pretio conſtituto pactum ineat, „ ſed haec duntaxat, quod offertnr in miſſa, „ recipiat."

§. 4.

Alium abuſum impugnavit Petrus Cantor de Verb. abbrev. c. 27. 28. 29. quod ſacerdotes nonnulli, ut plura ſimul ſtipendia acciperent, ſub una conſecratione plures miſſas celebrarent, duas vel tres miſſas in unam congerendo. Sic

anno 1191. quendam eremitam ſub uno canone 4 miſſas celebraſſe refert, *Thomas Cantipratenſis* lib. I. de actib. cap. 3. n. 9. *Martene* Tom. III. Collect. amp. vet Monum. col. 1224. Has miſſas, quae barbaro vocabulo *bifaciatae*, *trifaciatae*, bicipites, aut tricipites vocabantur, damnavit Concilium pariſienſe an. 1212. a) Memoranda adhuc miſſa, ſic dicta, *ſicca*, quae multis abuſus videtur. Hujus ritum tempore ſuo uſitatiſſimum deſcribit Durandus in rational. lib. 4. cap, 1; in qua nimirum introitus, epiſtola, evangelium etc. ſine Canone recitabantur. Illius uſum eſſe prorſus illicitum, quia continet falſitatem in facto et in verbo, ſcribit Sylvius; in facto, quia ſacerdos ſimulat omnia, quae ſunt celebrantis, nec tamen celebrat, aut ſacrificium offert; in verbo, quia recitantur orationes, quae promittunt ſacrificium et aguntur gratiae, quaſi illud oblatum ac ſumtum eſſet. b) Hunc abuſum damnavit Concilium pariſienſe an. 1212. c. II, Cameracenſe II. tit. 3. cap. 7. Interim non deſunt theologi, qui ejusmodi ritum aeque inoxium defendunt, ubi ſciente epiſcopo retinetur; ac inoxius eſt uſus miſſarum praeſanctificatorum, quae apud graecos per totam quadrageſimam, apud latinos in die paraſceves celebrantur. — Miſſam, quae in feſto fatuorum celebrata, et jam an. 1198 ab Odone de Soliaco proſcripta,

nimis

nimis puerilem lusum et scenicam turpitudinem sapit; quam ut, illam describere operae pretium esse ducam. c) Gemit et plorat de corrupto hoc statu Petrus Blesensis in epistola ad Richardum episcopum londinensem apud *Fleury* hist. eccl. lib. 75. §. 18 „ Video hodie, quod „ erumpentibus lacrimis dico, inumerabilem „ multitudinem hominum illiteratorum, et se- „ cundum legem carnis viventium, eminentissi- „ mo ministerio appropinquare; video, in- „ quam, sacerdotum multitudine sacramenti di- „ gnitatem vilescere. "

a) Gavantus Thes. T I. pag 39. *Bona* lib. 1. cap. 15. §. 7. *Du Fresne* in Gloss Verb. Missa. *Bingham* orig. eccl. lib. 15. cap. 4. b) *Natalis Alexander* theolog. dog. mor. Tom. III. pag. 437. Bona l. 1. c. 15. Huber l. c. §. 42. Selvag. antiq. Christ. inst. l II. part. II. c. III. c) De illa fuse agit *Natalis Alex.* hist. eccl. et *Pilati* pag 207. Plures hujus generis missas collegit *Martene* de antiq. eccl. rit.

§. 5.

Quousque sequenti saeculo abusus excreverint, documenta ecclesiastica edocent. — Qui fortunam prosperam optabant, et laetos conatibus suis eventus, soluto stipendio missam sibi fieri curabant; et erant saberdotes, qui tanquam opificium quoddam, unde vitam traducerent, actionem sacrificandi exercebant. Alii, licet

cano-

canones ecclesiastici obstarent, pluries in die celebrabant, quibus se opposuit synodus lambethana an. 1206. c. 3. apud Harduin P. I. T. VI. col. 1974. „ Bis in die missam nullus celebrare „ praesumat, nisi in diebus nativitatis et resur- „ rectionis Domini, et quando corpus in pro- „ pria ecclesia fuerit duntaxat tumulandum. " Herbipolensis an. 1287. tit. de celeb. miss. c. 7. apud Harduin T. VII. col. 1134, Coloniensis an. 1280. c. 1. apud Harduin T. VII. col. 82, Bajocensis an. 1300. c. 15. apud Harduin Tom. VII. col. 1228, Wigorniensis an. 1240. cap. 26. apud Harduin Tom. VII. col. 340, Oxoniensis an. 1222. c. 6. apud Harduin T. VII. col. 116, Rotomagensis an. 1231. can. 14. apud Harduin l. c. col. 186, Nemausensis an. 1284. apud Harduin Tom. VII. col. 917. tit de celebr. miss. Alii vi aut pactis missarum annalia amorientibus sibi extorquebant; cumque defungendis tot missis pares non essent, aut alios sacerdotes adhibebant, aut missas siccas recitabant, quibus obviavit Concilium parisiense 1212. can. 11.

„ Prohibemus, ne pro annualibus, vel „ septennalibus missarum faciendis, laici, vel „ alii dare aliquid, vel legare in testamento co- „ gantur, et ne super his aliqua pactio, vel „ actio vera, vel sub aliqua specie palliata, a „ sacerdotibus, vel aliis mediatoribus fiat: et

„ ne

„ ne superflua multitudine talium annalium se
„ onerent sacerdotes, ad quae explenda honeste
„ sufficere non possint, et propter quae ip-
„ sos oporteat habere conductitios sacerdotes,
„ vel ea vendere aliis facienda, ut se exone-
„ rent, siccas missas faciant pro defunctis. "
Constitut. provincial. S. Edmundi cantuariensis archiepiscopi an. 1236. cap. 8. apud Harduin Tom. VII. col. 269.

§. 6.

Cum magis refrixisset Christianorum fervor, consultum visum est Concilio lateranensi IV. an. 1215. cap. 21. apud Harduin Tom. VII. col. 35. magis remittere disciplinae rigorem, in quo una communio paschalis tanquam sufficiens admissa fuit. „ Omnis utriusque sexus fidelis post-
„ quam ad annos discretionis pervenerit, om-
„ nia sua solus peccata confiteatur fideliter,
„ saltem semel in anno proprio sacerdoti: et
„ injunctam sibi poenitentiam studeat pro viri-
„ bus adimplere, suscipiens reverenter ad mini-
„ mum in pascha eucharistiae sacramentum. "

§. 7.

Saeculo XIV. contra pastorum avaritiam, qui detestanda lucricupidine oves suas tonde-
bant,

bant, repetendi erant canones ecclesiae. Hinc patres Concilii Toletani cap. 6 et 7. statuerunt. „ ne presbyter pro missis celebrandis pecuniam „ exigat, vel rem aliam temporalem, sed grate „ accipiat, si aliquid per facientem missas ce- „ lebrari oblatum sibi charitative fuerit absque „ pacto, vel conventione quacunque. " Canone seq. vetantur prebyteri saepius, quam semel die quolibet, excepto Natalis Domini die celebrare — et quater saltem per annum sacra facere jubentur. Pulcherrime genium illius aetatis describit Thomasinus Part. III. l. 1. cap. 73. n. 1. Nec jam miremur, ait, si tam segnes et pigritantes presbyteri missarum solemnia celebrare cunctarentur, et refugerent, nisi oblata a laicis mercede allicerentur. Nec enim jam primaeva illa verecundia et religio hos retardabat a frequenti vel communione, vel celebratione missarum: sed segnitia illos et stupor ab altaribus abducebat, abmovebat pecuniae cupiditas. . . . Rarius in euntis ecclesiae temporibus celebrabant, et in unam hostiam omnes sacrifici conspirabant, religioso horrore terrifici sacrificii. Postea teneritudo quaedam charitatis eo pervasit, ut singuli singulis diebus saepius mysteria celebrarent. Tertia denique aetate horrori fuere presbyteri avaritiae sacibus ardentes, qui ea pluries celebrandi libertate abu-

teren-

terentur, ut thesauros iniquitatis sibi aggerarent. Quibus ea successere tempora tristissima, ubi extincta charitatis flamma abstinuerunt se longe plurimi a celebratione sacrificii, nisi eo illicerentur, vel mercede proposita, vel fundationum necessitate.

§. 8.

Concilium Trevirense an. 1310. cap. 72. jubet. „ Ne quis sacerdos in alterius ecclesia vel parochia diebus dominicis et aliis solemnitatibus „ missas publicas celebrare praesumat, donec „ rector, Vicarius, vel capellanus missam celebraverit: tum et secundum canonicas sanctiones nulli sacerdoti liceat missas peculiares sive „ privatas dicere, per quas populum a publicis „ missarum solemniis, quae hora debita fieri „ consueverint, talibus diebus distrahat. " Conf. Concilium Ravennense can. 12. apud Fleury hist. eccl. lib. 92. §. 37.

§. 9.

Monachorum praesertim Mendicantium studio jam fiebat, ut missae privatae in neglectum parpecialis adhiberentur. Ut ordinis sui authoritatem extollerent, oves ab ovili distraherent; contra tenorem veterum canonum a) praedicabant. „ Fideles, ubi pro devotione sua mallent,

„ diebus

„ diebus dominicis et ſolemnibus miſſam poſſe „ audire, neque hanc libertatem ipſis a ſyno- „ dalibus conſtitutionibus adimi poſſe. " Hanc opinionem ut falſam quidem rejecit ſynodus Baſileenſis apud Harduin Tom. IX. col. 1191, ſed mox novi oriebantur motus, quos Sixtus IV. edita b) conſtitutione: *Vices illius* rel. in *extrav.* 2. *de treug. et pac. int. comm.* compoſuit. — Eadem ſynodus ſeſſ. 21. can. 8. apud Harduin Tom. VIII. col. 1198. abuſum aliquarum eccleſiarum, in quibus miſſa privata ſine miniſtro, aut per ſecretas orationes ita ſubmiſſa voce dicebatut, ut a circumſtantibus audiri non poſſet, condemnavit.

a) Statuta eccleſiae praeſertim eo tendedant, ut miſſae paroeccialis authoritatem defenderent. Hinc Gregorius M. lib. 4. epiſt. 41. in monaſteriis miſſas publicas fieri prohibuit; et Concilium Nannetenſe can. 1. ſtatuit. „ Ut dominicis et feſtis diebus presbyteri antequam „ miſſas celebrent, plebem interrogent, ſi alterius pa- „ rochianus in miſſa ſit, qui proprio contempto pres- „ bytero ibi miſſam velit audire. Quem ſi invenerit; „ ſtatim ab eccleſia ejiciant, et ad ſuam parochiam „ redire compellant. " Fuſius haec patractant *Van Espen* part. II. ſect. I. tit. 5. cap. 2. *Weber* diſſ. de miſſa paroeciali. treviris 1779. *Petrus Ludwig* diſſ. de eo, quod circa miſſam parochi audiendam juſtum eſt. Bambergae et Wirceburgi 1783. b) Edita eſt haec conſtitutio ſpeciatim ad querelas noſtri Dietheri Moguntini, archiepiſcopi Trevirenſis, electoris palatini, aliorum- que;

que; adeoque in noſtra archidioceſi haud dubie fuit acceptata; neque tamen optatum effectum habuit. —

§. 10.

Variae cauſae effecerunt, ut etiam hoc temporis intervallo miſſae privatae multiplicarentur. Nam augebantur mirum in modum familiae religioſae, fundationes, oratoria; oriebatur titulus paupertatis, et ex occaſione cujusdam decreti concilii lateranenſis an. 1179 ſub Alexandro III can. 5, titulus patrimonii; unde ſacerdotes, et hinc miſſae privatae copioſiores reddebantur; praeſertim cum Clemens V. an. 1311 omnes monachos a) adordines ſuſcipiendos obligaret, ut miſſam in honorem Dei poſſent celebrare.

a) Pilati l. c. pag. 113.

CAPUT V.

Motus circa miſſas privatas tempore mutatae in germania religionis – tentata pacis conſilia – deciſio tridentini.

§. 1.

Non uno ſtatim tempore ſyſtema ſuum expoſuit Lutherus; ſed, cum abjecta eccleſiae authoritate in dies in praeceps rueret, ſucceſſive

ab